

ירושלים, כ"ב בחשון, תשס"ג

28 באוקטובר, 2002

חוזר מס' ח-06-2085

(8928.doc)

לכבוד

התאגידים הבנקאיים

הנדון: חשבונאות מכשירים נגזרים ופעילויות גידור

(הוראות הדיווח לציבור)

מבוא

1. בימים 17.1.00, 1.1.01 ו- 18.2.02 פורסמו חוזרים מספר ח-06-1992, ח-06-2018 וח-06-2070, בדבר "חשבונאות מכשירים נגזרים ופעילויות גידור" (להלן - הוראת הנגזרים). הכללים שנקבעו בהוראת הנגזרים התבססו על הכללים שנקבעו בארצות הברית בתקן חשבונאות כספית מספר 133 (FASB Statement No. 133 Accounting for Derivative Instruments and Hedging Activities), כפי שתוקן בארצות הברית על ידי תקני חשבונאות כספית מספר 137 ו-138.
2. הוראת הנגזרים, אשר תחילתה בדוחות הכספיים של התאגידים הבנקאיים לרבעון המסתיים ביום 31.3.03, נכללה בעמ' 1-697 עד 47-697 של קובץ הוראות הדיווח לציבור בפרק שונות.
3. הוראה זו משלבת את הכללים שנקבעו בהוראת הנגזרים בהוראות הדיווח לציבור, ומתאימה את מתכונת הגילוי על מכשירים נגזרים ופעילויות גידור בדוח כספי של תאגיד בנקאי להוראות הדיווח של רשויות הפיקוח בארצות הברית, ולגילוי שניתן בדוחות הכספיים לשנת 2001 של תאגידים בנקאיים בארצות הברית.
4. בעבודת ההכנה של ההוראה נעזרנו בצוות מקצועי לבחינת אופן היישום של הוראת הנגזרים בתאגידים בנקאיים בישראל, אשר הוקם בסוף שנת 2001.
5. לאחר התייעצות בוועדת הקשר של לשכת רואי חשבון בישראל ובוועדה המייעצת בעניינים הנוגעים לעסקי בנקאות, אני מתקן בזה את הוראות הדיווח לציבור כמפורט להלן.

מעקב אחר עדכון כללי החשבונאות בדבר מכשירים נגזרים ופעילויות גידור בארצות הברית

6. הוועדה לתקני חשבונאות כספית בארצות הברית (FASB) מפרסמת באופן שוטף עדכונים והבהרות בהתייחס לטיפול החשבונאי במכשירים נגזרים ופעילויות גידור. לאור העובדה שהוראות המפקח על הבנקים בדבר מכשירים נגזרים ופעילויות גידור מבוססות על כללי החשבונאות שנקבעו בנושא בארצות הברית, התאגידים הבנקאיים ורואי החשבון שלהם נדרשים לעקוב אחר הנחיות רלבנטיות בנושא שנכנסו לתוקף בארצות הברית, ולעדכן את הטיפול החשבונאי בהתאם. יש ליישם, בין היתר, תקני חשבונאות רלבנטיים שיפורסמו על ידי

ה-FASB, וכן הנחיות רלבנטיות המפורסמות במסגרת צוות יישום הנגזרים בארצות הברית (Derivatives Implementation Group – Guidance on Statement 133 Issues)¹, אשר אושרו פורמלית (Issues with Cleared Guidance) על ידי צוות ה-FASB.

התיקונים להוראות

הוראות הדיווח לציבור – דוח כספי שנתי

כללי

7. ההבדלים בין כללי החשבונאות החדשים שנקבעו בהוראת הנגזרים, אשר יחולו בשנת 2003 ואילך, ובין כללי החשבונאות שחלים על תאגידי בנקאיים לפני מועד התחילה של הוראת הנגזרים, פורטו בהוראת הנגזרים.
8. הוראה זו משלבת את מרבית הוראת הנגזרים בחלק א' 1 להוראות הדיווח לציבור. החלקים מהוראת הנגזרים אשר לא שולבו בחלק זה הינם כדלקמן:
  - א. סעיף 4 – ההגדרות שנכללו בהוראת הנגזרים שולבו בסעיף 1 – הגדרות בהוראות הדיווח לציבור.
  - ב. סעיפים 45 עד 51 של הוראת הנגזרים הדנים ביישומה לראשונה, ששולבו בהוראות המעבר לשנת 2003. (עיקר סעיף 45 נכלל גם במסגרת פרק תחילה בהוראה זו).

הגדרות

9. כאמור לעיל, ההגדרות שנכללו בסעיף 4 להוראת הנגזרים הועברו לסעיף 1 - "הגדרות" של הוראות הדיווח לציבור - דוח כספי שנתי.
10. נוספה הגדרה של "מטבע פעילות" בהתאם להגדרה של תקן מספר 252 בארצות הברית בדבר "תרגום מטבע חוץ". הובהר כי מטבע הפעילות של התאגידי הבנקאיים בישראל והשלוחות הבנקאיות שלהם בחו"ל המהוות זרוע ארוכה, הנו שקל חדש.
11. נוספה הגדרה של "הסדר התחשבות נטו" (Master Netting Arrangement) לפי משמעותו של מונח זה בסעיף 10 להבהרה 39 בארצות הברית³ (ראה התייחסות נוספת לנושא זה גם בנושא קיזוז נכסים והתחייבויות).
12. נוספה הגדרה של "רווח כולל" כתוצאה משילוב ההגדרות מהוראת הנגזרים. מאחר וקיימים סעיפים מסוימים המופיעים כיום בהון העצמי העונים על ההגדרה של רווח כולל, נערכו שינויים טכניים על מנת לכלול אותם בדוח על השינויים בהון העצמי תחת הכותרת "רווח כולל אחר". הסעיפים האמורים הינם "התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן" ו"התאמות מתרגום של יחידות אוטונומיות המוחזקות בחו"ל".

---

¹ הנחיות צוות יישום נגזרים בארה"ב מתפרסמות באופן שוטף באתר האינטרנט של ה-FASB, בכתובת: www.fasb.org/derivatives/issuindex.shtml. יש להתאים את הטיפול החשבונאי במכשירים נגזרים ופעילויות גידור להנחיות אשר אושרו (Issues with Cleared Guidance) על ידי צוות ה-FASB, במידה והן רלבנטיות לתאגיד הבנקאי.

² Statement of Financial Accounting Standards No. 52 "Foreign Currency Translation"

³ FASB Interpretation No. 39 "Offsetting of Amounts Related to Certain Contracts"

13. הגדרת "פיקדונות מיועדים" שונתה כדלקמן:
- א. בהתאם לעמדה שהובעה על ידינו בעבר, הובהר כי תנאי הכרחי לכך שפיקדונות יוגדרו כמיועדים הינו זהות בין מטבע הפיקדון למטבע האשראי שניתן ממנו.
- ב. נכללה התייחסות לגבי עסקות גידור בהתאם לאמור בהוראות חלק א'1 – מכשירים נגזרים ופעילויות גידור. כתוצאה מכך, הלוואה או פיקדון בש"ח אשר באמצעות מכשיר נגזר שונו למטבע חוץ, לא ייחשבו כמגודרים בפני סיכון מטבע חוץ.
14. בהגדרת "שווי הוגן" נכללה התייחסות ל"שוק פעיל", "שוק מעבר לדלפק" ו"שווי הוגן זמין" שכן נדרש לכלול בהוראותינו הגדרה של מונחים אלו גם לאחר יישום הוראת הנגזרים.
15. להגדרת שיעור ריבית עוגן בהוראת הנגזרים נוספו ההבהרות הבאות:
- א. הובהר כי שיעורי התשואה הגלומים במלוות קצרי מועד של ממשלת ישראל נחשבים כיום כשיעור ריבית העוגן בעסקאות במטבע ישראלי לא צמוד. כתוצאה מהבהרה זו:
- (1) קיימות מגבלות בגידור חשיפה המיוחסת בלעדית לסיכון ריבית של מכשיר פיננסי שקלי לא צמוד לתקופה ארוכה.
- (2) לא ניתן לגדר חשיפת שווי הוגן או תזרימי מזומנים המיוחסת בלעדית לסיכון ריבית של מכשיר פיננסי שקלי הצמוד למדד המחירים לצרכן.
- ב. הובהר כי בעסקאות במטבע חוץ (שאינו דולר ארצות הברית) לגבי נקבעים שיעורי ריבית ליבור, רק שיעור החלפת ריבית ליבור באותו מטבע יחשב כשיעור ריבית עוגן. הבהרות אלו מבוססות על המידע הקיים בשנת 2002, יתכן ויהיה צורך לשקול מחדש הנחיות אלו לאור התפתחויות עתידיות בשוקי ההון בארץ ובעולם.
16. בהגדרת מכשיר פיננסי בהוראת הנגזרים הוחלף המונח "תאגיד" במונח "ישות (Entity)", שכן כדי שחווה ייחשב למכשיר פיננסי, הצד השני אינו אמור להיות בהכרח תאגיד, אלא יכול להיות גם יחיד.

מכשירים נגזרים ופעילויות גידור – חלק א'1

17. סעיף 23 בהוראת הנגזרים (שולב בחלק א'1 בסעיף 22.ה.) שונה כדלקמן:
- א. טכני: הובהר כי כאשר הנכס המגודר עומד למכירה, התאמת הערך המאזני שתיזקף לדוח רווח והפסד בעת המכירה תהיה יתרת ההתאמה שטרם הופחתה ליום המכירה.
- ב. נקבע כי הפחתת התאמת הערך המאזני של מכשיר פיננסי נושא ריבית מגודר תחל ממועד תחילת הגידור ותיעשה לפי שיטת התשואה האחידה. נוסח תקנים 133 ו- 138 מאפשר גמישות במועד תחילת ההפחתה ושיטתה, אך לאור דוגמא 2 בנספח B בתקן 133 (החל מסעיף 111) ואופן היישום בבנקים בארצות הברית מצאנו לנכון לצמצם את הגמישות בנדון.
18. נעשה שינוי טכני בסעיף 3 במבוא להוראת הנגזרים (שולב בחלק א'1 בסעיף 22.ג.), המתאים את הטיפול המתואר במבוא להוראת הנגזרים לשינויים שחלו בהוראת הנגזרים עצמה בעקבות פרסום תקן 138. השינוי הטכני נעשה בצורת הערות שוליים משום שבתקן 138 לא נכללו תיקונים למבוא לתקן 133.

ההגדרות שנכללו כיום בסעיף 22א. בוטלו. ההגדרות החדשות מהוראת הנגזרים נכללו כאמור לעיל בסעיף 1 – הגדרות של הוראות הדיווח לציבור.

20. סעיף 22ב. – כללי מדידה ורישום -
תוכן סעיף 22ב. בוטל, כיוון שכללי המדידה והרישום ייקבעו מיום 1.1.03 ואילך על פי הכללים בהוראת הנגזרים.

גילוי בדוח הכספי השנתי לגבי פעילות במכשירים נגזרים

21. נכללה מתכונת ביאור 18א (חדש) בדבר מכשירים נגזרים ופעילויות גידור. מתכונת הביאור נערכה בהתאם לפרטים הנדרשים על פי סעיפים קטנים א. ו- ב. בסעיף 22ט. בהוראה זו (דרישות גילוי שנכללו בסעיפים 41 ו- 42 בהוראת הנגזרים), ביאורים שנכללו בדוחות כספיים של בנקים לשנת 2001 (10-K), וביאורים לדוגמא של משרדי רואי חשבון (לעניין המידע המוצג כיום בביאור 18א ראה להלן).

22. דרישות הגילוי הכלולות כיום בסעיפים 22ג. – 22ה. להוראות הדיווח לציבור (ביאור 18א. וביאור 18ב.), שונו כמפורט להלן:

23. סעיף 22ג. – כללי -
כיום סעיף זה דן בעיקר בכללי הגילוי של מכשירים נגזרים בדוחות הכספיים. כללי גילוי אלו הוחלפו על ידי כללי הגילוי המפורטים בסעיפים קטנים א. ו- ב. בסעיף 22ט. בהוראה זו. דרישות הגילוי על פי סעיף 22ג.ד. (3) לפיהן יש לכלול דיון נפרד על אופי ומבנה הסיכונים הכרוכים בפעילות עם נגזרים, שונו על ידי הוראה זו (ראה התייחסות לשינוי שחל בסעיף 22ה. להלן).

24. סעיף 22ד. – פירוט סוגי העסקאות -
א. דרישות הגילוי הכלולות כיום בסעיף 22ד. נבעו ברובן מדרישות גילוי שנכללו בתקן 119⁴, אשר בוטלו או תוקנו בארצות הברית על ידי תקן 133. לפיכך, דרישות הגילוי בסעיף 22ד. תוקנו כך שיהיו תואמות להוראות הגילוי לפי המתכונת של ה- Call Report ליום 31.3.02 בארצות הברית, וכן לגילוי שניתן על ידי מספר בנקים בארצות הברית בדיווח לרשות ני"ע בארצות הברית לשנת 2001⁵. דרישות הגילוי המתוקנות, המפורטות להלן, נכללות כעת בסעיפים קטנים ג. – ה. בסעיף 22ט.. מתכונת הגילוי המתוייחסת נכללה במתכונת ביאור 18ב. (חדש) – פעילות במכשירים נגזרים – היקף, סיכונים אשראי ופירוט מועדי פירעון.

ב. היקף הפעילות במכשירים נגזרים – הגילוי מבוסס על מתכונת לוח RC-L של ה- Call Report. יצוין כי, בשונה ממתכונת ה- Call Report, נקבע בהוראה זו כי:

---

⁴ Statement of Financial Accounting Standards No. 119 “Disclosure about Derivative Financial Instruments and Fair Value of of Financial Instruments”

⁵ במסגרת זו נסקרו הדוחות הכספיים של ששה בנקים גדולים בארה"ב: “Citigroup” (להלן- “Citi”), “Bank of America” (להלן- “BOA”), “J.P.Morgan Chase” (להלן- “JPMC”), “Bank One” (להלן- “BO”), “Bank of New York” (להלן- “BNY”), “US Bancorp” (להלן- “USB”).

(1) לגבי נגזרים שאינם נגזרי אשראי או חוזי החלפת מטבע חוץ ספוט, יינתן בביאור פירוט של סכום נקוב לפי סוגי מכשירים ובסיסים, תוך הבחנה בין נגזרים מגדרים, נגזרים המהווים חלק ממערך ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק (ALM) אשר לא יועדו ליחסי גידור, ונגזרים אחרים.

במתכונת ה- Call Report :

- (א) ההבחנה בגילוי היא בין נגזרים למסחר ונגזרים אחרים.
- (ב) פירוט הסכום הנקוב לפי סוגי המכשירים ניתן בהתייחס לסך המכשירים הנגזרים שאינם נגזרי אשראי, ללא הבחנה בין נגזרים למסחר ולבין נגזרים אחרים.
- (ג) ניתן מידע על סכום נקוב לפי בסיסים תוך הבחנה בין נגזרים למסחר ונגזרים אחרים.
- (2) נוסף גילוי נפרד, שלא נדרש במתכונת ה- Call Report, לגבי נגזרים להחלפת שקל לא צמוד בשקל הצמוד למדד המחירים לצרכן בישראל.
- (3) ב- Call Report מובהר כי אין לכלול שווי הוגן של חוזי החלפת מטבע חוץ ספוט בנתוני השווי ההוגן של מכשירים נגזרים. בהוראה זו נדרש להציג נתוני שווי הוגן ברוטו של מכשירים נגזרים כלשהם, לרבות חוזי ספוט.

סיכון אשראי בגין נגזרים

ג.

- (1) נוסף גילוי על חשיפת האשראי של הבנק בגין מכשירים נגזרים. בגילוי מוצגת השפעת הסכמי קיזוז על שווי הוגן ברוטו חיובי של מכשירים נגזרים.
- (2) המידע מוצג תוך הבחנה בין צדדים נגדיים למכשירים נגזרים. מצאנו לנכון לדרוש פירוט זה, שלא נדרש לפי תקן 133 או לפי הוראות ה- Call Report, משום שניתן גילוי למידע בעל אופי דומה בדוחות הכספיים של מספר בנקים בארצות הברית:
- (א) בדוחות הכספיים של שני בנקים (JPMC⁵, Citi⁵) נכלל גילוי (באחוזים) לדירוג האשראי של צדדים נגדיים לנגזרים.
- (ב) בדוחות הכספיים של JPMC נכלל גילוי כמותי, במסגרת גילוי כללי על ניהול סיכונים אשראי, בו פולחו הנכסים בגין נגזרים לשתי קבוצות: מוסדות כספיים, וגופים תעשייתיים ומסחריים (לרבות ממשלות זרות).
- (ג) בדוחות הכספיים של BOA⁵ ושל USB⁵ הובהר שהצדדים הנגדיים לנגזרים הינם בנקים, תאגידים, ברוקרים ודילרים, אך לא ניתן גילוי כמותי.
- (3) כדי לא לאבד מידע לגבי הסדרי התחשבות נטו, אשר לפי תקן 133 נדרש כעת לתת מידע לגביהם בהקשר של כלל המכשירים הפיננסיים, נכלל מידע בדבר השווי ההוגן של נגזרים הכלולים בהסדרי התחשבות אלה.
- (4) נוסף גילוי נפרד לשווי הוגן ברוטו של נכסים הנובעים ממכשירים נגזרים משובצים.
- (5) בעקביות לניתוח סיכון האשראי בחלקים אחרים בהוראותינו ניתן מידע על סיכון אשראי חוץ מאזוני בגין מכשירים נגזרים.
- (6) ניתן גילוי להפסדי אשראי מנגזרים, בהתאם לדרישות ה- Call Report (דברי הסבר עמ' 31-RI).

(7) להתייחסות לפירוט מועדי פירעון ולהשפעת בטחונות על סיכון אשראי, ראה להלן במסגרת ההתייחסות לסעיף 22ה.

ד. סעיף קטן א. (1) בסעיף 22. ד. בוטל, שכן הוראת הנגזרים והוראות ה- Call Report, אינן מגדירות ואינן מתייחסות בנפרד לעסקאות תיווך באחריות.

25. סעיף 22ה. – בקרת סיכונים (אשראי, שוק ונזילות) ותוצאות עסקיות –

א. סעיפים קטנים א. (2) ו- ג. (4) –

(1) כדי לא לאבד מידע לגבי מדיניות דרישת הביטחונות של הבנק לגבי סיכונים אשראי הנובעים מפעילות בנגזרים, הדרישה לגלות מידע זה לא בוטלה, למרות שדרישות גילוי דומות בהתייחס לסיכון חוץ מאזני, שנדרשו בסעיף 17, 18 בתקן 105⁶ וכן בסעיף 8 לתקן 119, בוטלו בארצות הברית על ידי תקן 133, והוחלפו בגילוי דומה אשר נדרש לפי תקן 107 רק לגבי כל המכשירים הפיננסיים⁷.

(2) לאור העובדה כי בדוחות הכספיים של BOA ו- JPMC נכלל גילוי כמותי להשפעת בטחונות על סך חשיפת האשראי בגין נגזרים, מצאנו לנכון לשנות את הניסוח של הגילוי על מדיניות דרישת הביטחונות, ולהוסיף דרישה לגילוי כמותי על סכום הביטחונות הנזילים שמוחזקים על ידי התאגיד הבנקאי כנגד מכשירים נגזרים ספציפיים, ועל סכום סיכון האשראי של המכשירים הנגזרים המובטח על ידי בטחונות נזילים אלה.

ב. מתכונת הגילוי על היקף חשיפת האשראי בגין המכשירים הנגזרים (סעיף קטן א. (4)) הוחלפה במתכונת ביאור 18. החדש (ראה סעיף 24 לעיל).

ג. סעיף ג וכן סעיף קטן א. (3) מתייחסים להבנתנו לסיכונים נזילות. גילוי כאמור אינו נדרש בתקנים שבוטלו על ידי תקן 133 וכן לא נדרש על ידי התקן עצמו. מסקירת דוחות כספיים של בנקים בארצות הברית לשנת 2001, בהם בין היתר נכלל גילוי למידע שנדרש בעבר על ידי תקנים 119 ו- 105, עולה כי:

(1) לא ניתן גילוי כמותי המבחין בין מכשירים הנסחרים בבורסות לבין מכשירים אחרים (גילוי הנדרש לפי סעיף קטן ג. (2)).

(2) לא ניתן מידע בדבר היקף המסחר היומי בשווקים השונים בהם הבנקים פעילים (גילוי הנדרש לפי סעיף קטן ג. (3)).

לאור האמור לעיל, מצאנו לנכון לבטל את סעיפים ג. (2), ג. (3) וכן סעיף א. (3), המתייחס לסעיף ג. (2).

יחד עם זאת, יש לציין כי בביאור 18. ב. (חדש) ניתן גילוי בדבר הסכום הנקוב של חוזי אופציה שנסחרים בבורסה ו- FUTURES בנפרד ממכשירים אחרים, ולפיכך עדיין קיימת אינדיקציה מסוימת לגבי מאפיין של סיכון נזילות.

⁶ Statement of Financial Accounting Standards No. 105 “Disclosure of Information about Financial Instruments with Off-Balance-Sheet Risk and Financial Instruments with Concentrations of Credit Risk”

⁷ גילוי דומה נדרש בעבר לגבי כל המכשירים הפיננסיים לפי סעיף 20 בתקן 105. תקן 133 קבע כי דרישה זו תיווסף לתקן 107 (Statement of Financial Accounting Standards No. 107 Disclosure about Fair Value of Financial Instruments) (סעיף 531 לתקן 133), זאת כדי לא לאבד מידע זה עם ביטולו של תקן 105.

ד. סעיפים א.1), ד ו- ה עוסקים בהשפעת נגזרים על בסיסי הצמדה, מועדי פירעון וכן בהשפעתם על הפסדי אשראי. להלן מפורטת התייחסותינו לגבי הגילוי הנדרש בסעיפים אלה:

(1) תקן 133 מבהיר כי מומלץ לנתח סיכוני שוק בהתייחס לכלל המכשירים הפיננסיים, ואינו כולל התייחסות ספציפית למכשירים נגזרים. בנוסף לא מצאנו בדוחות הבנקים שנסקרו דיון בנושאי דרישות אלו בהתייחס למכשירים נגזרים. לפיכך מצאנו לנכון לבטל את הדרישות המופיעות בסעיף ד.

(2) לא מצאנו לנכון לבטל את דרישת הגילוי המופיעה בסעיף א.1) משום שרוב הבנקים בארצות הברית, אשר דוחותיהם הכספיים נסקרו כאמור לעיל, הציגו מידע דומה בדבר מועדי פירעון של נגזרים.

(3) דרישת הגילוי על פי סעיף ה. לגבי הפסדי אשראי נכללה בניסוח שונה במסגרת הגילוי הנדרש בביאור 18ב. החדש, כמפורט לעיל.

ה. סעיף קטן ו. הדין בגילוי פרטים לגבי עסקאות גידור להתקשרויות עתידיות מפורט בחוזרי הנגזרים, ולכן בוטל.

הצגה בדוחות הכספיים

26. נוסף סעיף 22ח. הדין באופן הצגתם של מכשירים נגזרים (לרבות משובצים בדוחות הכספיים). להלן פירוט עקרונות ההצגה.

סיווג בדוחות רווח והפסד

27. כללי הסיווג שנקבעו בהוראה זו לגבי הסיווגים בדוח רווח והפסד של הפעילות במכשירים נגזרים מבוססים על הפרקטיקה בארצות הברית, ככל שיכולנו ללמוד מהמקורות השונים בארצות הברית. יחד עם זאת בנושאים להלן הצעתנו אינה תואמת את מה שנראה כגישה הקיימת בארצות הברית:

א. בארצות הברית ההצגה בדוח רווח והפסד מבוססת על הפרדה בין הכנסות (הוצאות) מריבית לבין הכנסות (הוצאות) שאינן מריבית. בארצות הברית הכנסות והוצאות ריבית אינן כוללות הפרשי שער. באותו אופן מסווג חלק מתוצאות נגזרים שאינם מגדרים בסעיף הכנסות (הוצאות) ריבית. ביישום הוראת הנגזרים לא אימצנו גישה זו מאחר ואינה קשורה בהכרח להוראות הנגזרים.

ב. תוצאות הנגזרים בארצות הברית מציגות בנפרד את הנגזרים למסחר. לא אימצנו גישה זו מאחר ואינה קשורה בהכרח לשילוב הוראות הנגזרים.

28. בהתאם לאמור לעיל, המידע בדבר מכשירים נגזרים ופעילויות גידור בביאור על הרווח מפעילות מימון, יחולק לארבעה מרכיבים כדלקמן:

א. מרכיב אפקטיבי ביחסי הגידור, אשר יוצג בביאור יחד עם תוצאות אחרות של הפריט המגודר. סעיף זה יכלול את שלושת החלקים הבאים:

(1) החלק האפקטיבי בגידור,

(2) צבירת הריבית (לרבות הפרשי הצמדה ושער) בגין הנגזר המגדר, שלא נכללו בחלק

האפקטיבי שבגידור (סעיף קטן (1) לעיל),

(3) הפחתת התאמת הערך המאזני של הפריט המגודר.

בגידור שווי הוגן החלק האפקטיבי שבגידור ייזקף באופן שוטף לדוח רווח והפסד.

בגידור תזרים מזומנים החלק האפקטיבי שבגידור ייזקף להון העצמי כמרכיב של רווח כולל אחר בסעיף רווחים (הפסדים) נטו בגין תזרימי מזומנים. מרכיב זה יסווג מחדש לדוח רווח והפסד בהתאם לכללים שנקבעו בהוראת הנגזרים ויוצג באותו סעיף בו מוצגות תוצאות הפריט המגודר.

שני החלקים האחרים ייזקפו בכל מקרה מיידית לדוח רווח והפסד.

ב. מרכיב לא אפקטיבי בגידור – יוצג בסעיף נפרד בביאור 20 "חלק לא אפקטיבי ביחסי הגידור". בסעיף זה ייכללו:

(1) סכום חוסר האפקטיביות ביחסי הגידור:

(א) מרכיב הרווח (ההפסד) בגין מכשירים נגזרים מגדרים הנובע מחוסר האפקטיביות של הגידור,

(ב) סכום חוסר האפקטיביות של גידורי שווי הוגן, הנובע משינויים בשווי ההוגן של הפריט המגודר שניתן לייחס אותם לסיכון המגודר.

(2) מרכיב הרווח (ההפסד) בגין מכשירים נגזרים מגדרים, אשר הוצא מהערכת אפקטיביות הגידור,

(3) רווחים (הפסדים) נטו בגין התקשרות איתנה שאינה כשירה עוד כגידור שווי הוגן,

(4) רווחים (הפסדים) שסווגו מחדש מכיוון שקרוב לודאי שהעסקאות החזויות לא תתבצענה.

ג. הכנסות (הוצאות) בגין מכשירים נגזרים, אשר לא יועדו ליחסי גידור, המהווים חלק

ממערך ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק (ALM) – יוצגו בסעיף נפרד בביאור 20 "הכנסות (הוצאות) נטו בגין מכשירים נגזרים ALM". בסעיף זה ייכללו השינויים ביתרה המאזנית של מכשירים נגזרים כאמור, למעט שינויים הנובעים מתקבולים או תשלומים.

ד. הכנסות (הוצאות) בגין מכשירים נגזרים שאינם מגדרים ולא מהווים חלק ממערך ניהול

הנכסים וההתחייבויות של הבנק – יוצגו בסעיף נפרד בביאור 20 "הכנסות (הוצאות) נטו בגין מכשירים נגזרים אחרים". בסעיף זה ייכללו השינויים ביתרה המאזנית של מכשירים נגזרים כאמור, למעט שינויים הנובעים מתקבולים או תשלומים.

29. יינתן גילוי להשפעת מכשירים נגזרים מגדרים על הכנסות מימון בגין נכסים, הוצאות מימון

בגין התחייבויות והכנסות (הוצאות) מימון אחרות שאינן כלולות בסעיף חלק לא אפקטיבי ביחסי הגידור. (זאת בהתאם לגילוי שניתן ב – Call Report).

נגזרים משובצים

30. נגזרים משובצים שהופרדו מתוך חוזה מארח בהתאם להוראת הנגזרים יוצגו כדלקמן:

א. במאזן ביחד עם החוזה המארח - בהתאם לגישת רשות ניירות ערך בארצות הברית. יצויין כי בהתאם להוראות ה – Call Report ניתן להציג את הנגזר ביחד עם החוזה המארח.

ב. בדוח רווח והפסד תוצאות מכשירים נגזרים משובצים שהופרדו יוצגו במסגרת הסעיפים בהם מוצגות התוצאות של יתר הנגזרים ולא בסעיף בו מוצגות תוצאות החוזה המארח.

31. הובהר כי אופציות המצורפות למכשיר חוב קיים בהם למשקיע בחוב ובאופציה ישנם צדדים

נגדיים שונים אינן מהוות נגזר משובץ ויטופלו כנגזר העומד בפני עצמו. זאת בהתאם להבהרת צוות ה- FASB במסגרת ה – Derivative Implementation Group (DIG) - נושא B3. (ראה גם התייחסות להלן לתיקון סעיף 14 בהוראותינו).

התקשרות איתנה שלא הוכרה

32. שינויים בשווי ההוגן של התקשרות איתנה שלא הוכרה שניתן לייחס אותם לסיכון המגודר יופיעו כנכסים אחרים או התחייבויות אחרות, לפי העניין.
33. שינויים אלה יופיעו בדוח רווח והפסד כדלקמן:
- א. סכום חוסר האפקטיביות יוצג בסעיף חלק לא אפקטיבי ביחסי גידור.
- ב. בגידור סיכון שער חליפין של התקשרות איתנה שטרם הוכרה, כאשר מכשיר שאינו נגזר מגדר את ההתקשרות האיתנה, החלק האפקטיבי שבגידור יוצג בסעיף בו מוצגות תוצאותיו של המכשיר המגדר.
- ג. כאשר מכשיר נגזר מגדר התקשרות איתנה שטרם הוכרה, החלק האפקטיבי שבגידור יוצג יחד עם תוצאות ההתקשרות האיתנה, כאמור לעיל.

סיווגים בדוח על השינויים בהון

34. סעיף 81 – ההון העצמי -
- נוסף סעיף בדוח על השינויים בהון העצמי המבטא את החלק האפקטיבי של הרווח (ההפסד) בגין מכשיר נגזר המיועד וכשיר להיות מכשיר מגדר לגידור תזרים מזומנים. מתכונת הדוח על השינויים בהון העצמי שונתה בהתאם. במתכונת הדוח נכללה בנוסף שורה המתייחסת גם לסיווג מחדש לדוח רווח והפסד של סכומי רווחים (הפסדים) בגין גידורי תזרים מזומנים (בהתאם לסעיף 44 בהוראת הנגזרים).

מדיניות חשבונאית

35. מתכונת ביאור 1 - כללי - נוספה דרישה לכלול בביאור המדיניות החשבונאית התייחסות לטיפול החשבונאי במכשירים נגזרים ופעילויות גידור.

תיקונים הנובעים מתיקון תקן 115 בארצות הברית⁸ בדבר הטיפול החשבונאי בהשקעה בניירות ערך

36. סעיף 534 לתקן 133 תיקון מספר סעיפים בתקן 115 שפורסם בארצות הברית בדבר הטיפול החשבונאי בהשקעה בניירות ערך. כתוצאה מכך עודכנו הוראותינו בהתאם.
37. סעיף 24 – ניירות ערך -
- א. סעיף קטן ו. (בהתאם לסעיף (2).g.534) שונה ונקבע כי יש לתת גילוי לבסיס לפיו נקבעו העלות של נייר הערך שנמכר או הסכום שסווג מחדש מרווח כולל אחר מצטבר לדוח רווח והפסד.
- ב. הגדרת "ניירות ערך" בסעיף קטן ז. שונתה (בהתאם לסעיף (a).534) כך שמכשירים נגזרים עליהן חלות הוראות חלק א'1 – מכשירים נגזרים ופעילויות גידור, לא יטופלו כניירות ערך בהתאם לכללים בסעיפים 24 – א27..
- ג. ההתייחסות בהגדרת "מניות" לאופציות על מחירי מניות בוטלה, שכן נקבע כי ניירות ערך אינם כוללים מכשירים נגזרים.
38. סעיף 25 – איגרות חוב מוחזקות לפידיון -

Statement of Financial Accounting Standards No. 115 Accounting for Certain Investments in debt and Equity⁸
Securities

א. סעיף קטן א. – הובהר כי אגרות החוב יימדדו לפי עלות מופחתת ולא דווקא יוצגו לפי עלות מופחתת, שכן אגרות חוב מגודרות בגידור שווי הוגן אינן מוצגות לפי העלות המופחתת.

ב. סעיף קטן ב. (בהתאם לסעיף 534.h) שונה כדלקמן:

(1) לפי סעיף 534 בוטל הצורך בגילוי העלות המופחתת כאשר במקום זאת יש צורך בגילוי של היתרה המאזנית. היתרה המאזנית של איגרות החוב כוללת, בין היתר, את ההתאמות של היתרה המאזנית הנובעות מגידורי שווי הוגן של אגרות חוב בתיק המוחזק לפדיון ולכן אינה זהה לעלות המופחתת.

(2) יש לכלול גילוי לגבי הרווח או ההפסד נטו שנכלל ברווח כולל אחר מצטבר בגין כל הנגזרים שגידרו את הרכישה החזויה של איגרת החוב שנמכרה או הועברה מהתיק המוחזק לפדיון.

ג. סעיף קטן ג. (בהתאם לסעיף 534.e) שונה כדלקמן:

(1) בתקן 115 נדרש לתת גילוי של היתרה המאזנית, במקום הדרישה הקודמת למתן גילוי של העלות המופחתת. במתכונת הגילוי בהוראותינו נדרש גילוי גם של העלות המופחתת, בהתאם לדרישות הגילוי הכלולות ב Call Report ליום 30.6.01.

(2) בהתאם לנדרש בתקן 115 בוטל הצורך בגילוי רווחים והפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן. במקום זאת יינתן גילוי של רווחים והפסדים שטרם הוכרו. שינוי זה נובע מכך שבגין אגרות חוב מגודרות חלק מהרווחים וההפסדים שטרם מומשו מוכרים בדוח רווח והפסד. כלומר, ההפרש בין היתרה המאזנית לבין השווי ההוגן משקף רווחים (הפסדים) שטרם הוכרו ולא רווחים (הפסדים) שטרם מומשו.

(3) נדרש גילוי לגבי רווחים והפסדים ברוטו שנכללו ברווח כולל אחר מצטבר בגין כל הנגזרים שגידרו רכישה חזויה של איגרת חוב מוחזקת לפדיון, לפי סוגי ניירות הערך אשר מפורטים בביאור.

39. סעיף 26 – ניירות ערך זמינים למכירה -

א. סעיף קטן א. (בהתאם לסעיף 534.b) שונה כדלקמן:

צויין כי חלק מהרווחים או מההפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן בגין נייר ערך זמין למכירה שיועד כמגודר בגידור שווי הוגן, יוכר בדוח רווח והפסד במשך תקופת הגידור.

ב. סעיף קטן ג. (בהתאם לסעיף 534.e) שונה כדלקמן:

(1) לפי תקן 133 בארצות הברית בוטל הצורך בגילוי העלות המופחתת או העלות. למרות זאת בהוראותינו לא ויתרנו על גילוי העלות המופחתת וזאת בהתאם להוראות ה – Call Report ליום 30.6.01.

(2) בוטל הצורך בגילוי רווחים (הפסדים) שטרם מומשו מהתאמות לשווי ההוגן. במקום זאת, נדרש גילוי של:

(א) סך הרווחים הנובעים מניירות ערך שלגביהם קיימים רווחים נטו ברווח כולל מצטבר אחר ושל

(ב) סך ההפסדים הנובעים מניירות ערך שלגביהם קיימים הפסדים נטו ברווח כולל מצטבר אחר.

- (3) השינוי במינוח נובע מכך, שלגבי ניירות ערך מגודרים בגידור שווי הוגן, סך הרווחים או ההפסדים שעליהם יש לדווח בהתאם לאמור לעיל:
- (א) אינו שווה לסך הרווחים (ההפסדים) שטרם מומשו מהתאמות לשווי ההוגן, שכן חלקם מוכרים בדוח רווח והפסד במהלך תקופת הגידור, או
- (ב) מוכרים במאזן כחלק מיתרת ניירות ערך זמינים למכירה ולכן לא ניתן לכנותם רווחים (הפסדים) שטרם הוכרו.
40. סעיף 26א. – ירידת שווי נייר ערך -
הסעיף (בהתאם לסעיף 534.d) שונה כך שיובהר כי בסיס ה"עלות" (באיגרת חוב – ה"עלות המופחתת") של נייר ערך לצורך בחינת ירידת הערך, כוללת התאמות שנעשו בגין היותו פריט מגודר בגידור שווי הוגן.
41. סעיף 27א. – העברה בין תיקים -
סעיף קטן ב. (בהתאם לסעיף 534.c) כולל הבהרות לגבי העברה אל התיק למסחר בהתייחס לטיפול החשבונאי בהפסד או ברווח שטרם מומש מהתאמות לשווי הוגן של ניירות זמינים למכירה.
42. סעיף 39 – איגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים -
סעיף קטן ד. שונה בהתאם לאמור בסעיף 25א.
43. סעיף 59 – הכנסות מאיגרות חוב -
א. שונה סעיף קטן ב. (בהתאם לסעיף 534.g(4)) המבהיר כי יש לתת גילוי לחלק הרווחים וההפסדים בגין איגרות חוב למסחר הקשור לאגרות חוב למסחר שעדיין מוחזקות ליום המאזן.
- ב. שונה סעיף קטן ה. כך שיתייחס רק למכירת אגרות חוב זמינות למכירה. מובהר כי הרווח מהמכירה לא יכלול את כל או חלק מהרווח או מההפסד שנכלל קודם למכירה בדוח רווח והפסד כתוצאה מגידור איגרת חוב זו (תואם את סעיף 534.g(1)). כמו כן הובהר (תואם את סעיף 534.g(2)) כי בחישוב הרווח או ההפסד ממכירה יש להביא בחשבון סכומים שמשווגים מחדש מרווח כולל אחר מצטבר כתוצאה ממכירה כאמור. המדובר בסכומים בגין נגזרים שגידרו בגידור תזרים מזומנים את איגרת החוב שנמכרה.
- ג. נוסף סעיף קטן ו. המתייחס לאופן החישוב של הרווח ממכירת אגרת חוב מוחזקת לפידיון. הובהר (תואם את סעיף 534.g(2)) כי בחישוב הרווח או ההפסד ממכירה יש להביא בחשבון סכומים שמשווגים מחדש מרווח כולל אחר מצטבר כתוצאה ממכירה כאמור. המדובר בסכומים בגין נגזרים שגידרו בגידור תזרים מזומנים את איגרת החוב שנמכרה.
- ד. נוסף סעיף קטן ז. המתייחס לחלופת חישוב הרווח או ההפסד ממכירת אגרות חוב צמודות למדד (ניסוח שונה לעיקרון הקיים בנוסח הנוכחי של הוראותינו).
44. תוספת אי' 3 - דוח על השינויים בהון העצמי -
בהתאם לסעיף 534.g(3) נוסף גילוי להתאמות בגין הצגת ני"ע זמינים למכירה ששווה מחדש מרווח כולל אחר מצטבר לדוח רווח והפסד.

45. מתכונת ביאור 3 – ניירות ערך, מתכונת ביאור 20.ה. – פירוט תוצאות הפעילות בהשקעות באיגרות חוב וביאור 22 – רווחים (הפסדים) מהשקעות במניות, נטו שונו בהתאם לשינויים המפורטים לעיל.

הערה: בין שאר השינויים, נוצר הכרח לפצל את הגילוי על ניירות ערך לפי סיווגם. זאת, מאחר ודרישות הגילוי בגין כל סוג הינן שונות ("שטרם הוכרו", "רווח כולל אחר", "רווחים שטרם מומשו").

שינויים המתייחסים להגדרת מכשיר נגזר

46. סעיף 11 – הצמדה -

א. סעיף קטן ב. - בוטלו הקטעים המתייחסים לבריירות הצמדה בין שער חליפין לבין שקלים חדשים, שכן מדובר באופציות משובצות אותן יש להפריד לפי הוראת הנגזרים.

ב. סעיף קטן ג. בוטל, כיון שהטיפול החשבונאי שנקבע בסעיף אינו רלוונטי עוד לאור הגדרת מכשיר נגזר משובץ בהוראותינו וטיפול החשבונאי בנגזרים. באופן דומה בוטל סעיף 50.ד..

ג. נוסף סעיף קטן ה. המבהיר כי למרות האמור בסעיף 11 א. – ד, תנאי ברירה או הצמדה המהווים נגזר משובץ כמשמעותו בחלק א' 1 – מכשירים נגזרים ופעילויות גידור יטופלו על פי הכללים שנקבעו בהוראת הנגזרים.

47. סעיף 14 – ביטוח הפרשי הצמדה ושער -

התנאים המפורטים בסעיף זה מהווים מכשיר נגזר לפי כללי הוראת הנגזרים. מדובר באופציית רכש המצורפת למכשיר חוב (לא אופציה משובצת – כיון שהצדדים הנגדיים לחוב ולאופציה שונים) ולפיכך יש לטפל באופציית רכש כאמור בנפרד ממכשיר החוב ולהציגה בנפרד ממכשיר החוב ולטפל בה כנגזר העומד בפני עצמו (האמור תואם את האמור בנושא B3 – שנידון בארצות הברית על ידי ה – Derivatives Implementation Group).

48. אופציות לפירעון מוקדם בהלוואות לדיור -

סעיף 56.ד. בהוראת הנגזרים (נכלל כעת בסעיף 22א. מדריך יישום – פרק 1: היקף והגדרות – סעיף קטן ה. (4)) - נוספה הבהרה, לפיה אופציות לפירעון מוקדם, המשובצות בהלוואות לדיור שניתנות בישראל כיום על ידי תאגידים בנקאיים, יחשבו כקשורות באופן ברור והדוק להלוואות לדיור המארחות, ולכן לא יופרדו בדיווח לציבור.

הבהרה זו נקבעה לאור התנאים המאפיינים את חוזי ההלוואות לדיור שניתנות בישראל כיום על ידי תאגידים בנקאיים, לאור הדרישות הכלליות המפורטות בסעיפים 12, 56.א. ו- 56.ד. להוראת הנגזרים (נכללים כעת בסעיפים 22ג.ב, 22א. ה. (1) ו- (4)), ולאור ההנחיות שנקבעו בארצות הברית בנושאים מספר B9 ו- B16 של ה- DIG.

49. סעיף 47 – התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות -

נוספה הבהרה כי המונח "התקשרויות" אינו כולל מכשירים נגזרים. הבהרה זו נחוצה, כיון שעל פי הוראת הנגזרים ייתכן ויהיו התקשרויות אשר יעמדו בהגדרת מכשיר נגזר. מאחר והגילוי על מכשירים נגזרים קיים בביאור אחר, אין צורך לפרט בשנית התקשרויות העומדות בהגדרת מכשיר נגזר.

50. סעיף 48 – ערבויות לקופות גמל -

הובהר כי לגבי ערבויות העומדות בהגדרת מכשיר נגזר, יינתן גילוי לשוויין ההוגן וסכומן הנקוב. הטיפול החשבונאי שנקבע בסעיף זה לגבי ערבויות המהוות מכשיר נגזר בוטל.

51. סעיף 56 – הכנסות מאשראי (לציבור ולממשלה), סעיף 60 – הוצאות על פיקדונות
- א. בוטל סעיף קטן 56.ח. הדן בהסכמי ביטוח הצמדה, שכן על פי הוראת הנגזרים מדובר בנגזר העומד בפני עצמו.
- ב. באותו אופן בוטל גם סעיף 60.ב..

קיזוז נכסים והתחייבויות

52. סעיף 15א. – קיזוז נכסים והתחייבויות –
- הסעיף תוקן בהתאם לסעיף 10 של הבהרה 39 בארצות הברית. על פי התיקון תאגיד בנקאי רשאי לקזז במאזן מכשירים נגזרים הכפופים להסדר התחשבות נטו עם אותו צד נגדי. הגדרת הסדר התחשבות נטו הותאמה לאמור בסעיף 10 להבהרה 39, כאמור לעיל.

נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה

53. סעיף 50 – נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה –
- א. סעיף א. – בוטלה ההתייחסות להצמדת מטבע ישראלי למדד אחר, שכן:
- (1) מבדיקה מערכתית שערכנו עולה כי במגזר הצמדה זה לא דווח על יתרות וכן
- (2) מאחר וההצמדה למדד אחר, תהווה בדרך כלל מכשיר נגזר משובץ אותו יש להפריד.
- ב. סעיף ג. – הובהר כי הוראות הסעיף אינן חלות על הסדרים של ברירת הצמדה המהווים מכשיר נגזר משובץ אותו יש להפריד לפי הוראת הנגזרים.
- ג. סעיף ז. – סעיף קטן (1) בוטל, שכן ביטוחי הצמדה מהווים מכשיר נגזר בפני עצמו (לא משובץ), אשר יש לטפל בו בהתאם להוראות סעיף ט. להלן.
- ד. סעיף ח. –
- (1) מאחר וההצמדה למדד אחר, תהווה בדרך כלל מכשיר נגזר משובץ אותו יש להפריד, הרי שבוטל סעיף קטן (1).
- (2) בסעיף קטן (2) הובהר כי יצויין החלק בנכסים ובהתחייבויות שלגביהן קיימת ברירת הצמדה, רק אם ברירה זו אינה מהווה נגזר משובץ אותו יש להפריד לפי הוראת הנגזרים.
- ה. סעיף ט. –
- (1) סעיף קטן (1) –
- (א) ההתייחסות לעסקאות גידור שונתה, כך שמכשירים נגזרים מגדרים יוצגו באותו אופן (אך בנפרד) כמו מכשירים נגזרים אחרים המשפיעים על מגזרי הצמדה. שינוי זה נדרש בשל הוראות הנגזרים לפיהן, בין היתר, ניתן לגדר רק חלק מפריט מאזני, ניתן להוציא מרכיבים מסויימים מהשינוי בשווי ההוגן של מכשיר נגזר מגדר מהערכת האפקטיביות, וכן ניתן לגדר באמצעות אופציות מחוץ לכסף.
- (ב) שונו המינוחים על מנת להתאים את הוראותינו להוראת הנגזרים.
- (ג) בוטלה ההתייחסות לעסקאות במכשירים נגזרים הנמדדים על בסיס צבירה, שכן כל הנגזרים נמדדים מעתה ואילך לפי שווי ההוגן.

(2) סעיף קטן (2) – הובהר המינוח של "מונחי נכס בסיס" בהקשר לאופציות. מונח זה הוכנס למתכונת ביאור 16 בהוראותינו בחוזר מס' ת-1984-06 מיום 14.11.99, אך לא נכללה התייחסות למונח זה בהוראות. על פי ההבהרה יש לחשב את הסכומים על ידי מודל מקובל להערכת אופציות, למשל על ידי מכפלת הדלתא של האופציה (מחושבת על פי מודל בלק ושולס) בערך הנקוב של נכס הבסיס, כאשר בהצגת היתרות החוץ מאזניות יש להביא בחשבון את בסיס ההצמדה שבו הוצג השווי ההוגן של האופציה (כלומר, שהוצג "מעל הקו").

(3) לאור האמור לעיל בסעיף קטן (2), נוספה דרישה לגילוי בדוח הדירקטוריון (עמוד 3-630, בסעיף 2.יב)) על השפעת סכומים חוץ מאזניים (במונחי נכס בסיס) המוצגים בגין אופציות על בסיסי ההצמדה ועל התקופות לפירעון (ראה גם סעיף 54.ב. להלן). במסגרת זו יש להתייחס למודל אשר שימש לחישוב סכומים אלה, ולמידת הרלבנטיות של סכומים אלה במידה ויחול שינוי מהותי במחיר הבסיס.

(4) סעיף קטן (3) – סעיף זה נוסף כדי להבהיר את אופן הטיפול במכשירים מעורבים, הכוללים מכשיר נגזר משובץ אותו יש להפריד לפי הוראת הנגזרים.

מתכונת ביאור 16, שונתה בהתאם.

סעיף 51 – נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה ותקופות לפרעון - 54.

הוראה זו משנה את אופן ההצגה של **כל הפריטים** המוצגים בביאור על נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה ותקופות לפרעון. סדר הסעיפים בביאור וכן מתכונת הביאור שונו בהתאם לאמור להלן.

א. סעיף א. שונה כך שיוצגו בביאור זה, לפי בסיסי הצמדה, הנתונים הבאים:

(1) תזרימי המזומנים העתידיים החוזיים הצפויים בגין הנכסים וההתחייבויות בהתאם לתקופות הנותרות לפרעון החוזי של כל תזרים.

(2) יתרות מאזניות בגין נכסים והתחייבויות ללא מועד פרעון חוזי (לרבות סכומים שזמן פרעונם עבר), ובגין סך הנכסים וההתחייבויות.

ב. סעיף ז. (סעיף ב. חדש) –

(1) הובהר כי המיון למגזרי הצמדה בביאור יעשה בעקביות לטיפול בביאור 16, וכי תזרימי המזומנים המוצגים בביאור (לרבות "תזרימים" חוץ מאזניים בגין נגזרים) יוצגו על בסיס ערכים עתידיים. המינוחים בסעיף זה שונו בהתאם.

(2) לגבי מכשירים הנושאים ריבית משתנה נקבע כי:

(א) תשלומי ריבית עתידיים בגין מכשירים הנקובים במטבע לגביו קיים עקום תשואות מקובל בשווקים בינלאומיים יבוססו על עקום תשואות. תזרימי ריבית משתנה עתידיים בגין מכשירים אחרים יוצגו בהנחה כי לא יחול שינוי בבסיס הריבית המשתנה הידוע במועד הדיווח.

(ב) יינתן גילוי של ההנחות ששימשו את התאגיד הבנקאי צורך הצגת תזרימי הריבית העתידיים.

(ג) במסגרת הוראות המעבר לשנת 2003, ניתנה הקלה המאפשרת לתאגיד בנקאי שאינו ערוך להציג תזרימי ריבית עתידיים בגין מכשירים הנושאים ריבית משתנה על בסיס עקום תשואות, להציג את תזרימי הריבית העתידיים בהנחה שלא יחול שינוי בבסיס הריבית המשתנה.

(3) נוספה הבהרה לפיה סכומים בגין אופציות יוצגו בביאור במונחי נכס הבסיס, ללא השפעת ההיוון.

ג. סעיף ג. – הובהר כי תזרימי מזומנים חוזיים הצפויים בגין נכסים והתחייבויות כוללים תקבולי ותשלומי ריבית, ואינם כוללים תזרימי מזומנים שאינם חוזיים. מובהר כי נכסים והתחייבויות אשר אינם מייצגים תזרימי מזומנים חוזיים יכללו בטור ללא תקופת פרעון.

ד. סעיף ו. (סעיף ז. חדש) – הובהר כי לא יוצגו תזרימי מזומנים עתידיים שגבייתם אינה צפויה.

ה. בסעיפים ד., ה. ו-ח. שונו המינוחים בהתאם לאמור לעיל. בסעיף ה. הובהר, בהתאם לאמור לעיל, כי יתרת חריגה ממסגרת הח"ד תמויין לטור "ללא תקופת פרעון".

ו. סעיף ט. – נוספה התייחסות לאופן הטיפול במכשירים נגזרים משובצים, בהתאם לאמור בביאור 16.

יתרות ואומדני שווי הוגן של מכשירים פיננסיים

55. סעיף 51א. - שווי הוגן של מכשירים פיננסיים -

כתוצאה מתיקונו של תקן 107 על ידי תקן 133 (מרבית התיקונים באו לידי ביטוי בתקן 119 שבוטל), נוספו הדרישות הבאות:

א. אין לקזז שווי הוגן של מכשירים פיננסיים, אשר לא ניתן לקזז את היתרות שלהם לצורך ההצגה במאזן, אפילו אם הם מאותו סוג, או נחשבים קשורים (לדוגמא - כתוצאה מאסטרטגיית ניהול סיכונים). לפיכך, בניגוד לעבר, מכשירים נגזרים מגדרים לא יוצגו יחד עם הפריט המגודר.

ב. יש להבהיר האם השווי ההוגן והיתרה המאזנית המוצגים בביאור בגין מכשיר פיננסי מייצגים נכס (הטבות עתידיות) או התחייבות (ויתורים עתידיים) – דרישה זו רלבנטית בעיקר למכשירים חוץ מאזניים. מתכונת הביאור תוקנה בהתאם.

הוראות הדיווח לציבור - סקירת הנהלה

56. סעיף 2 (ג) – תוספת ג' -

א. סעיף קטן (3) – נערכה הפרדה בין הצגת התשואות ללא השפעות מאזניות וחוץ מאזניות של מכשירים נגזרים לבין הצגת התשואות לאחר השפעות אלו, כמפורט להלן. לפיכך בוטלה הדרישה למיון מגזרי ההצמדה לאחר השפעת עסקאות גידור.

ב. סעיף קטן (5)(ג) – הוחלף השימוש במינוח עלות מופחתת במינוח יתרה מאזנית, לגבי אגרות חוב מוחזקות לפדיון. ראה לעיל. (האמור חל גם לגבי סעיף 2(ד)(6)(א)). בנוסף, לגבי אגרות חוב זמינות למכירה, הוחלף השימוש במינוח רווחים והפסדים שטרם מומשו במינוח רווחים והפסדים שנכללו בהון העצמי במסגרת רווח כולל אחר בסעיף "התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן". ראה לעיל.

ג. סעיף קטן (5)(ד) – הובהר כי השפעת נגזרים על התשואות לפי מגזרי הצמדה תורכב מיתרות ממוצעות מאזניות ומסכומים חוץ מאזניים, אשר יחושבו בהתאם לשיטה המתייחסת בביאור על מגזרי ההצמדה.

(1) הנגזרים אשר ייכללו בחישוב כאמור יהיו מכשירים נגזרים מגדרים, מכשירים נגזרים משובצים שהופרדו ומכשירים נגזרים המהווים חלק ממערך ניהול

הנכסים וההתחייבויות (ALM) של הבנק, לרבות חוזי החלפת ריביות באותו מגזר הצמדה. הובהר כי לא יכללו בחישוב זה אופציות אלא אם כן התאגיד הבנקאי בוחר לכלול אותן ומציין זאת בהערה ללוח שבה הוא מבהיר את אופן הכללת האופציות בחישוב זה ואת השפעתן על שיעורי ההכנסה וההוצאה. לפי מתכונת ההצגה המתייחסת, הגילוי על השפעת נגזרים יפוצל בין השפעת נגזרים מגדרים לבין השפעת נגזרים שאינם מגדרים (כלומר נגזרים ALM ונגזרים משובצים שאינם מגדרים).

(2) ההכנסות וההוצאות בגין מכשירים נגזרים אלה יחושבו בהתבסס על התנועה ביתרה הממוצעת של הסכומים בגין השפעת נגזרים, כלומר התנועה ב"נכס" ו"התחייבות" (המורכבים מיתרה מאזנית ומיתרות חוץ מאזניות), ימויינו למגזר ההצמדה שבו מויינו ה"נכס" וה"התחייבות" בהתאמה.

(3) למרות האמור לעיל, הובהר כי מהיתרות הממוצעות של נגזר המשמש כמכשיר מגדר בגידור תזרים מזומנים ינוכה הרווח או ההפסד המצטבר הממוצע בגין הנגזר הכלול ברווח כולל אחר מצטבר בסעיף רווחים (הפסדים) נטו בגין גידורי תזרים מזומנים, וכי הכנסות (הוצאות) המימון בגין הנגזר יורכבו רק מרווחים או מהפסדים הכלולים בדוח רווח והפסד.

ד. נכללו שינויים במתכונת ההצגה של תוספת ג', בהתאם לאמור לעיל. בין היתר נמחקו השורות המציגות בנפרד את סך כל ההכנסות ממימון ואת הוצאות המימון, ונוסף גילוי נפרד לנתונים הבאים:

- (1) הכנסות (הוצאות) מימון בגין אופציות,
- (2) רווח מפעולות מימון לפני ההפרשה לחובות מסופקים,
- (3) יתרות ממוצעות של נכסים והתחייבויות הנובעים ממכשירים נגזרים,
- (4) יתרות ממוצעות של סך כל הנכסים הכספיים וסך כל ההתחייבויות הכספיות,
- (5) יתרה ממוצעת של עודף הנכסים הכספיים על ההתחייבויות הכספיות.

הוראות הדיווח לציבור – דוח רבעוני

57. הביאורים הבאים בדוח הרבעוני שונו בעקביות לשינויים בדוח השנתי:

- א. שיעורי הכנסה והוצאה;
- ב. תמצית דוח על שינויים בהון העצמי;
- ג. רווח מפעילות מימון לפני ההפרשות לחובות מסופקים;
- ד. נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה;

58. לגילוי הנדרש בדוחות הרבעוניים בשנת האימוץ הראשונה של הוראה זו ראה התייחסות להלן בהוראות המעבר.

נספחים

59. נוסף נספח ח', בו מוצג מיפוי כללי של אופן הטיפול במכשירים נגזרים בהתאם לכללים שנקבעו בהוראה זו, בהתאם ליעוד וסוג הנגזר, בהתייחס להצגתם במאזן, בדוח רווח והפסד, בביאור על נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה, וכן בתוספת ג' לסקירת ההנהלה.

60. נוסף נספח ט', בו כלולות דוגמאות המבהירות את אופן היישום של כללי החשבונאות בדבר מכשירים נגזרים ופעילויות גידור. הדוגמאות מבהירות את הטיפול בסוגים שונים של נגזרים ושל פעילויות גידור אשר להבנתנו הינם שכיחים בפעילות הבנקים בישראל. הדוגמאות מבוססות על דוגמאות שנכללו בנספח B לתקן 133 ארצות הברית, בקובץ דוגמאות שפורסם על ידי ה-FASB המדגים את אופן היישום של תקן 138 ארצות הברית, ובספרים ליישום תקן 133 של משרדי רואי חשבון גדולים בארצות הברית.

שינויים טכניים אחרים

61. הוחלף השימוש בהוראות הדיווח לציבור במונח "מכשירים פיננסיים נגזרים" למונח "מכשירים נגזרים".
62. בהוראות הדיווח לציבור בדבר דוח הדירקטוריון בסעיף 2(ט) הוחלף המינוח "עסקאות גידור" ב"יחסי גידור" בהתאם לטרמינולוגיה של הוראת הנגזרים.
63. בהוראות הדיווח לציבור – דוח כספי שנתי - סעיף 15 – מכר חוזר או רכישה חוזרת - ההתייחסות לעסקאות עתידיות במטבע חוץ או בסחורות בוטלה, ונקבע כי הסעיף לא יחול על מכשירים נגזרים.

הוראות מעבר

64. נקבעו הוראות מעבר לשנת 2003 כדלקמן:
- א. אופן היישום לראשונה של הוראת הנגזרים ביום 1.1.2003.
- ב. הגילוי הנדרש בדוחות הכספיים החל מהרבעון הראשון של שנת 2003 לגבי אימוץ הוראת הנגזרים החל מיום 1.1.03. מתכונת הגילוי הנדרש מבוססת על הגילוי שנכלל בדיווחים של בנקים בארצות הברית לרשות ני"ע בארצות הברית ברבעון הראשון של שנת 2001 (דיווח על פי Q-10), וכן מתכונות גילוי לדוגמא שפורסמו ע"י משרדי רואי חשבון בארצות הברית.
- הערה: יצויין כי בארצות הברית נכלל בדוחות הרבעוניים גילוי מפורט בדבר מכשירים נגזרים ופעילויות גידור (לדוגמא: BOA ו-JPMC). בשלב זה איננו מציעים לנקוט גישה כאמור, ולפיכך הגילוי המינימלי שייכלל בדוחות הרבעוניים של הבנקים לשנת 2003 יכלול רק את הגילוי שניתן בארצות הברית לגבי האימוץ לראשונה.
- ג. מועדי המעבר לגבי נגזרים משובצים נדחו בשנה לעומת המועדים שנקבעו בהוראות הנגזרים ונקבעו לימים 1.1.2001 ו-1.1.2002.
- ד. נוספה הוראת מעבר בהתייחס להצגת תזרימי ריבית משתנים עתידיים בביאור 17 – ראה התייחסות לביאור 17 לעיל.
- ה. נוספו התייחסויות שנכללו בסעיף 52 ובסעיף 53 בתקן 133, אשר הושמטו בהוראת הנגזרים. התייחסויות אלו נוספו בכדי להבהיר כי התאמת המעבר בגין מכשירים נגזרים הקיימים בתאגיד הבנקאי במועד היישום לראשונה, אשר גידרו את החשיפה של תקבולי או תשלומי ריבית משתנה בגין נכס או התחייבות, תדווח ברווח כולל אחר מצטבר ולא בדוח רווח והפסד.

רקע:

- (1) בהתייחסויות הנ"ל מובהר הטיפול בהתאמת מעבר בגין נגזרים שגידרו חשיפה לתזרימי מזומנים בגין עסקה צפויה (חזויה).

(2) מאחר ובניגוד לכללי חשבונאות בארצות הברית, על פי הוראותינו הנוכחיות לא ניתן לגדר עסקאות חזויות, כל התאמות המעבר שנקבעו לגבי נגזרים המגדרים עסקאות חזויות הושמטו מהוראת הנגזרים המקורית.

(3) מהבהרות שהופיעו בפרסומים שונים של ה-FASB (ראה למשל נושא J9 של ה-DIG) עולה כי התייחסויות אלו מסדירות, בין היתר, את הטיפול בהתאמות מעבר בגין מכשירים נגזרים אשר שימשו לפני מועד היישום לראשונה לגידור חשיפת תזרימי המזומנים המשתנים בגין נכסים והתחייבויות הנושאים ריבית משתנה.

(4) מאחר ועל פי הוראותינו הנוכחיות ניתן לגדר תקבולי או תשלומי ריבית משתנה הנובעים מנכס או התחייבות מוכרים, מצאנו לנכון לכלול מחדש את ההתייחסויות הנ"ל.

(ו) נוספה הוראת מעבר, המאפשרת לתאגיד בנקאי לא לשנות בדוחות הכספיים בשנת 2003 את הטיפול החשבונאי ביחסי גידור מטבע חוץ שיושם בדוחות הכספיים של חברה בת או של סניף בחו"ל, אשר נערכו בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בארה"ב או בהתאם לתקני חשבונאות בינלאומיים, ואשר נכללו בדיווח של השלוחה לרשות המפקחת עליה.

תוספת ד' לסקירת ההנהלה – חשיפת התאגיד לשינויים בשיעורי ריבית

65. בכוונתנו להתאים במועד מאוחר יותר את תוספת ד' לסקירת ההנהלה בדבר חשיפת התאגיד לשינויים בשיעורי ריבית לכללים שנקבעו בהוראת הנגזרים.

תחילה

66. הוראה זו תחול על דוחות כספיים לכל הרבעונים של כל שנות הדיווח המתחילות לאחר 31 בדצמבר 2002. יישום לראשונה של הוראה זו יהיה מתחילת רבעון; במועד זה יש ליעד מחדש את יחסי הגידור ולתעד אותם לפי דרישות הוראה זו. הוראה זו לא תיושם למפרע בדוחות כספיים של תקופות קודמות.

67. תאגיד בנקאי שיתקשה בישום ההוראות בדוחות הכספיים בשנת 2003 יפנה בבקשה מפורטת אל מר מ. שפיגל סגן המפקח על הבנקים ובמקרים מיוחדים נשקול הוראות מעבר ספציפיות.

68. מצ"ב דפי עדכון לקובץ הוראות הדיווח לציבור. להלן הוראות העדכון:

<u>להכניס עמוד</u>	<u>להוציא עמוד</u>
* (12/01) [8] 1-630	(12/01) [8] 1-630
(10/02) [12] 2-630	(8/02) [11] 2-630
(10/02) [14] 3-630	(1/02) [13] 3-630
(10/02) [3] 3.1-630	(1/02) [2] 3.1-630
(10/02) [11] 1-640	(12/97) [10] 1-640
* (12/97) [1] 1.1-640	(12/97) [1] 1.1-640
(10/02) [14] 2-640	(11/00) [13] 2-640
(10/02) [2] 2.1-640	(11/00) [1] 2.1-640
(10/02) [12] 3-640	(11/00) [11] 3-640
* (12/97) [11] 4-640	(12/97) [11] 4-640
(10/02) [12] 8.1-640	(7/00) [11] 8.1-640
(10/02) [12] 8.2-640	(11/00) [11] 8.2-640
(10/02) [12] 8.3-640	(7/00) [11] 8.3-640
(10/02) [3] 8.4-640	(7/00) [2] 8.4-640
(10/02) [14] 9.1-9-640	(11/00) [13] 9.1-9-640
(10/02) [4] 9.2-640	(11/00) [3] 9.2-640
(10/02) [14] 9.4-9.3-640	(11/00) [13] 9.4-9.3-640
(10/02) [4] 9.5-640	(11/00) [3] 9.5-640
(10/02) [12] 9.6-640	(11/00) [11] 9.6-640
(10/02) [3] 9.7-640	(7/00) [2] 9.7-640
(10/02) [13] 11-10-640	(11/00) [12] 11-10-640
(10/02) [4] 12-640	(11/00) [3] 12-640
(10/02) [13] 13,16-640	(11/00) [12] 13,16-640
(10/02) [4] 16.1-640	(11/00) [3] 16.1-640
* (1/01) [2] 16.2-640	(1/01) [2] 16.2-640
(10/02) [11] 2-661	(12/97) [10] 2-661
(10/02) [1] 2.1-661	-----
(10/02) [12] 7-661	(1/01) [11] 7-661
(10/02) [9] 8-661	(7/96) [8] 8-661
(10/02) [1] 8.1-661	-----
* (8/94) [7] 9-661	(8/94) [7] 9-661
(10/02) [15] 10-661	(9/02) [14] 10-661
(10/02) [4] 10.1-661	(11/00) [3] 10.1-661
(10/02) [1] 10.3-10.2-661	-----

* עמוד זה הודפס מחדש בעקבות המעבר להדפסה דו-צדדית. ההדפסה בעדכון זה זהה לנוסח הקיים.

<u>להכניס עמוד</u>	<u>להוציא עמוד</u>
(10/02) [11] 11-661	(9/02) [10] 11-661
(10/02) [11] 15-661	(11/00) [10] 15-661
(10/02) [10] 16-661	(11/00) [9] 16-661
(10/02) [8] 17-661	(8/94) [7] 17-661
(10/02) [10] 18-661	(4/97) [9] 18-661
(10/02) [2] 23-22-661	(11/96) [1] 23-22-661
(10/02) [4] 24-661	(11/00) [3] 24-661
(10/02) [3] 25-661	(12/97) [2] 25-661
(10/02) [4] 28-26-661	(11/00) [3] 28-26-661
(10/02) [1] 75-29-661	-----
(10/02) [11] 4-662	(12/97) [10] 4-662
(10/02) [4] 4.1-662	(11/00) [3] 4.1-662
(10/02) [3] 4.3-4.2-662	(12/97) [2] 4.3-4.2-662
(10/02) [1] 4.4-662	-----
(10/02) [10] 17-662	(12/97) [9] 17-662
* (11/00) [10] 1-663	(11/00) [10] 1-663
(10/02) [12] 2-663	(11/00) [11] 2-663
(10/02) [11] 3-663	(11/00) [10] 3-663
* (11/00) [10] 4-663	(11/00) [10] 4-663
(10/02) [2] 11.1-663	(11/00) [1] 11.1-663
* (11/00) [11] 12-663	(11/00) [11] 12-663
(10/02) [11] 14-13-663	(11/00) [10] 14-13-663
(10/02) [11] 15-663	(12/97) [10] 15-663
(10/02) [3] 15.1-663	(11/00) [2] 15.1-663
(10/02) [9] 16-663	(4/97) [8] 16-663
(10/02) [1] 16.1-663	-----
(10/02) [11] 17-663	(1/99) [10] 17-663
(10/02) [3] 18-663	(11/00) [2] 18-663
(10/02) [10] 5-664	(4/97) [9] 5-664
(10/02) [11] 6-664	(11/00) [10] 6-664
(10/02) [11] 1-666	(11/00) [10] 1-666
* (11/00) [10] 2-666	(11/00) [10] 2-666
(10/02) [14] 1-668	(11/00) [13] 1-668
(10/02) [15] 2-668	(12/01) [14] 2-668
(10/02) [12] 3-669	(12/97) [11] 3-669
* (11/00) [11] 4-669	(11/00) [11] 4-669
* (12/97) [9] 11-669	(12/97) [9] 11-669
(10/02) [12] 12-669	(4/97) [11] 12-669
* (12/96) [8] 13-669	(12/96) [8] 13-669

<u>להכניס עמוד</u>	<u>להוציא עמוד</u>
(10/02) [9] 15-14-669	(1/97) [8] 15-14-669
* (11/00) [11] 16-669	(11/00) [11] 16-669
(10/02) [9] 35-669	(11/96) [8] 35-669
* (11/00) [9] 36-669	(11/00) [9] 36-669
(10/02) [10] 41-669	(11/00) [9] 41-669
(10/02) [9] 42-669	(11/00) [8] 42-669
* (11/00) [8] 45-669	(11/00) [8] 45-669
(10/02) [13] 47-46-669	(11/00) [12] 47-46-669
(10/02) [12] 51-48-669	(11/00) [11] 51-48-669
* (11/00) [1] 51.1-669	(11/00) [1] 51.1-669
* (11/00) [10] 52-669	(11/00) [10] 52-669
(10/02) [3] 52.1-669	(12/97) [2] 52.1-669
(10/02) [1] 52.1.2-52.1.1-669	-----
(10/02) [3] 52.2-669	(12/97) [2] 52.2-669
(10/02) [1] 52.2.3-52.2.1-669	-----
(10/02) [5] 52.3-669	(11/00) [4] 52.3-669
(10/02) [2] 52.4-669	(1/99) [1] 52.4-669
(10/02) [12] 57-669	(12/97) [11] 57-669
(10/02) [3] 57.1-669	(12/97) [2] 57.1-669
(10/02) [1] 57.2-669	-----
* (11/00) [13] 58-669	(11/00) [13] 58-669
(10/02) [2] 58.1-669	(1/97) [1] 58.1-669
* (11/00) [8] 71-669	(11/00) [8] 71-669
(10/02) [10] 71.1-669	(11/00) [9] 71.1-669
* (11/00) [10] 73-669	(11/00) [10] 73-669
(10/02) [13] 74-669	(11/00) [12] 74-669
(10/02) [11] 92-669 – תיקון טכני	(11/00) [10] 92-669
(10/02) [1] 101.14-93-669	-----
(10/02) [1] 9-1-673	-----
(10/02) [12] 7-680	(11/00) [11] 7-680
(10/02) [5] 7.1-680	(11/00) [4] 7.1-680
(10/02) [3] 7.2-680	(7/00) [2] 7.2-680
(10/02) [11] 8-680	(11/00) [10] 8-680
(10/02) [5] 8.1-680	(11/00) [4] 8.1-680
(10/02) [3] 8.2-680	(7/00) [2] 8.2-680
(10/02) [12] 9-680	(7/00) [11] 9-680
* (8/94) [7] 10-680	(8/94) [7] 10-680
(10/02) [13] 13-680	(2/98) [12] 13-680
* (2/98) [9] 14-680	(2/98) [9] 14-680

<u>להכניס עמוד</u>	<u>להוציא עמוד</u>
(10/02) [10] 16-680	(4/97) [9] 16-680
(10/02) [1] 16.1-680	-----
(10/02) [11] 19-680	(1/01) [10] 19-680
(10/02) [4] 20-680	(1/01) [3] 20-680
-----	גרסאות שונות - 47-1-697
(10/02) [1] 30-27-699	-----

בכבוד רב,

יצחק טל

המפקח על הבנקים